



# Ekonomia

Henrike Galarza

## Langabeziaren estatistiken esanahirik eza

Estatistika makroekonomikoak keynesianismoarekin sortu ziren, egonkortasun ekonomikoaren aroa izan zena Mendebaldeko herri kapitalistentzat. Lan kontratu gehienak, publiko zein pribatuak, bizitza osorako ziren, langabezia tasa txikia zen bizkitartean. Salneurriak ez ziren gehiegi mugitzen, eta administrazio publikoa eragile ekonomiko indartsua zen, jarduera ekonomiko nagusietan aktiboki parte hartuz: osasun zerbitzu, hezkuntza, komunikazio, siderurgia, banka eta finantza, eraikuntza eta abarretan. Orduan, jarduera horietan funtzionario publiko espezializatuak zeuden, enpresa pribatuen datuak begirada batekin arakatzeko gai zirenak. Orain, pribatizazioak, finantza desarautzea eta barne merkatuaren globalizazio neoliberala tartean, talde espezializatu handien lan luzea bezain zaila da aurkezten diren datuetatik egiaren apurtxo bat ere eraztea. Enegarren aldiz berpizte ekonomikoa datorrela entzun ondoren, berdin da zein den uneko langabeziaren ehunekoa eta horren aldaketa, burtsako balioen aldaketen inguruko albisteekin oroitu gara.

Sistema ekonomiko gezurti honetan, langabeziaren inguruko adierazle estatistikoak ez dira salbuespena. Biztanleria Aktiboaren Hiruhileko Inkestaren datuak INEMekoak baino fidagarriagoak badira ere, ez ohi dituzte kontuan hartu merkatuetako azti eta adituek. Beharbada, haien espekulazioak justifikatzeko unean uneko datu 'freskoak' ezinbertzekoak dira eta. Gainera, azkenaldi honetan, Gizarte Segurantzako kotizazioak ere argitara emateak ez du gehiegi lagundu, batez bertzeko hileko kontratu kopurua inolako zuzenketarik gabe helarazten baita; pertsona berberak hiru edo lau

aldizkako kontratu sinatzea edo pertsona batek jardunaldi osorako kontratua sinatzea berdin agertzen da. Argiago izateko, kontratuen kopurua pertsona eta urteka neurtu behar ko litzateke: hau da, erraterako, sei hilabeteko kontratu bat sinatzean, zerrenda estatistikoan lanpostu erdi bat bezala agertuko litzateke; horrela kontratuen iraupen guztietarako eginda, egungoak baino argibide egiatiagoak lortuko liratekeelakoan gaude. Baina horretarako behar den garden-tasunaren aldeko ekimena ez dugu inon aurkitu. Izan ere, bai enplegu eta langabeziaren tasak, bai inflazioarenak ere (kontsumo prezioen indizea eta barne produktu gordinaren deflaktatzailea) teknikoki kalkulatzeko badira ere, politikoki diseinaturik daude: hilabete batean 'enplegatu' gisa estatistiketan agertzeko lan egin beharreko ordu kopurua, erraterako; prezioen indizeak osatzean, zein ekoizkinen salneurri hautatu eta zein proportziotan neurtu behar den bakoitza kontu teknikoak izanda, ez dira era bakarrean erabakitzen herri eta lurralde ezberdinetan zehar, tokian tokiko agintari politikoei esku sartzeko tartea irekiz.

Ondorioz, indar sozialen mobilizazio eta presioak ezinbertzekoak dira, adierazle estatistikoek benetako egoera ekonomikoa azal dezaten. Esparru eta ildo honetan, indar sindikalen lana bereziki beharrezkoa dela uste dugu, haien kideen sareak eta esperientziak arras lagungarriak lirateke eta.

## Errefuxiatuak, iheslariak eta etxean geratu direnak

Dagoeneko, Siriatik lehenbiziko errefuxiatuak Hego Euskal Herrira iritsi dira. Oso gutxi eta nahiko berandu etortzen ari dira –oraingo erritmoan ehun urte barru iritsiko lirateke azkenak, arduradun baten kalkuluaren arabera–, Europako Batasunaren ekialdeko mugak hormez eta laban txikiz janzten ari diren bitartean.

Berriki Maltako irlan izan den goi bileran milioiak dantzari jarri dituzte agintari europarrek, beti ere aipatu hesi eta

labanek kostatu dutena baino askoz kopuru txikiagoan. Nola ez lotsatu? Mendebaldeko herri kapitalistek bultzatutako gatazka armatuek sortu duten tokian tokiko botere politikoen hutsunea ahantzarazi nahian edo, kexuka ibili dira gure ordezkari politikoak azenarioa, barkatu, dirua eman orduko, nori eman behar dioten zehazteko zailtasunez. Bere garaian armak banatzean ez zuten hain zuhur jokatu, hor daude orain muturreko talde krudel batzuk biztanle xumeen aurkako etengabeko atentatuak eta exekuzioak burutzen, herri demokratikoek saldutako tresneria hilgarriak erabiliz.

Hango herrietan oraingo errefuxiatuek zuten aurreko bizitza desagerturik, gogora etorri zaizkigu, une batez, martiritutako hiri eta herri horietatik atera ez direnak. Errefuxiatu eta iheslariak haien bizitza bidaian zehar arriskuan jarri eta gero, behin harrerarako zentroetan hala edo nola sarturik, ongi edo gaizki bizi izateko aukerak dituzte. Egia da zentro batzuetan, jende gehiegi egoteaz gain, egunoroko baldintzak ez direla hoberenak, leunki errateko; baina, orain arte behinik behin, bertan ez dute haien bizitzarako arriskurik jasan behar. Atzean geratu direnak, aldiz, behin-behineko kanpamendu edo herrixketan, hiriburuetan bezala, egunoro gorriak ikusten ari dira, mehatxu eta arriskuak ia alde guztietatik pairatzen ari dira, aliatuen bonbardaketak barne. Herri eta nazio horien garapen historikoarekin militarki nahastea nahiko erraza zuten munduko estatu boteretsuenek, orain ikustekoa da birrindutako jendarte zibilek berreskuratu eta indartzeko aukeraren bat izanen duten.

## Nafarroa Garaiko gobernuaren azken ekimenak

Azken asteotan erresuma zaharreko Hegoaldean gobernu foralaren bi proposamenek urak harrotu dituzte, oposizioaren demagogia eta informazioaren manipulazioa ezin ageriagoan erakutsiz. Alde batetik, zerga gehiagorik jasotzeko erreforma fiskalaren aurrean inolako proposamen zehatzik

egin gabe hasi dira gobernuko proposamenaren aurka egi-ten, estatu espainoleko inguruko lurraldeetan baino ezarpen tasa altuagoa izanen delako argudio soila erabiliz. Datorren urte fiskalerako iragarritako igoerak oso xumeak izanda ere, hileko 20 euro ingurukoak txikiak, 100 euro errenta altuenen kasuan, oposizioak ez du ezer entzun nahi. Kutsu neoliberalerako diskurtsoez gain, zergak guztiontzat 'galdutako' dirua balira bezala aurkezten dituztenak, politika fiskal horren eskutik Nafarroa Garaia hondoratzerara doala ere erran eta entzun da. Oso zaila da baldintza horiekin negoziaketaren bat gauzatzea, ezer ez egitea proposatzen dutenekin hain zuzen. Inor ez da perfektua izaten, beraz, proposamena hobetzea posible da, progresibitate gehiago ezartzeko bidean, erraterako, eta halaxe aipatu dute Podemos alderditik. Baina gobernuia sustengatzen duten indar politikoen arteko konponketa bat izan beharko dela eman du. Edozein modutan, erreforma hori bide onetik doala pentsatu dugu, nonbait motz geratu bada ere, kualitatiboki mezu zuzena ematen ari baitzaio Nafarroa Garaiko jendarteari, justizia soziala eta bideragarritasun finantzarioa elkarrekin uztartuz.

Bertzaldetik, irakasle plazak sortzeko deialdi publikoaren kariaz nahasmena egundokoa izan da, euskaraz irakasteko lanpostuak eskaintza publikoaren ia hiru laurdena izanik. Ez dabil oso fin Mendoza Hezkuntza departamentu burua, Haranburu jaunaren izendapen ezeztatua lekuko. Izan ere, lehenbiziko aldiz Parlamentuaren bozketa batean gobernuak galtzea ekarri zuen gaizki-ulertu edo komunikazio akats horrek, Podemos eta Izquierda-Ezkerraren botoen laguntzaz. Gero giroa pixka bat baretu da, baina ezin ukatu laukotearen barruko pitzaduraren aztarnak. Podemos alderdiaren aldetik ñabardurak eta bigarren hausnarketarako deia entzun baditugu ere, aurkako botoaz damutzeraino, ez da gauza bera gertatu Izquierda-Ezkerraren partetik. Dударik gabe, azken indar horrek mundu sindikal gazteleradunarekin dituen harreman estuak daude ustekabeko, edo ez hain ustekabeko, matxinada politiko horren atzean. Indarrean dagoen Nafarroa Garaiko

Hezkuntza sistemaren bi erduetan –gaztelerazkoa eta euskarazkoa– ingelesez ikasteko programa eskaini zuenean, UPNk bazekien hezkuntza publikoaren kudeaketan nahaspila ederra sortzen ari zela. Inolako plangintzarik gabe egin zuten, ‘euskarazko lerroen hazkuntzari aurre egiteko’, Barcina andreak presidente zenean adierazi zuen ildoan. Hala, ikasurte batetik bertzero, ehunka irakasle C1 ingelesezko maila izatera behartuta ziren, aurreko UPNren gobernuen aldetik inolako formakuntzarik jaso gabe. Pellokeria maltzur horren ondorioz, irakasle elebazarren egoera larriagotuz joan da azken urteetan, haien lanpostuak ‘soberan’ daudela erran baitzuen 2013an UPNren gobernuak berak eskatutako txosten ‘tekniko’ batek. Gauzak horrela, ezkerreko indar horren jarrera sutsu eta hertsia, eskuineko argudioak bereganatzen dituen, kezkarria bezain ulergaitza iruditu zaigu. Komunikazio akatsak ez dira soilki gobernuarenak.

## Volkswagenen gezur sistemikoak

Azken urteotan Toyota enpresari ibilgailuen salmenten munduko lidergoa kendu ondoren, Volkswagen enpresak etorkizun oparoa izanen zuela espero zen. Aldiz, ikerketa talde estatubatuar batek aurkitu duena inor gutxi susmatuko zuen, Volkswagen ibilgailu eredu batzuetan gehiegizko isurketak ezkutatzeko trikimailu informatikoa jartzearena, alegia.

Gainera, duela zenbait hilabete, estatu espainolean enpresa aleman horixe izan zen legez kanpoko itun bat salatu zuena: ibilgailu marka ezagunen kontzesionarioen arteko akordio bat gutxieneko salneurriak finkatzeko, hain zuzen. Milioika euro isunetan ordaindu behar izan dituzte enpresa guztiek, Volkswagenek izan ezik, salaketa egiteagatik. Orain, errua onartu eta kalteak apaltzeko estrategia martxan jarri du enpresa transnazionalak, egin beharreko inbertsioak eta arriskuan liratekeen lanpostuak izanik protagonistak, noski. Amerikako Estatu Batuetan, baina, prozedura penala

irekitzeaz hausnartzen ari omen dira hango agintariak, eta horretarako, ziurrenik, General Motors edo Ford enpresen presio politikoak ez dira faltako.

Hala ere, zalaparta mediatikoaz haratago, ezin ukatu antzekorik gertatzea espero zitekeela, jasaten ari garen iruzur erraldoiez beteriko kapitalismoan, behintzat. Izan ere, merkatuetako jardueretan amaigabea da gertaera asaldagarrien zerrenda. Hasi miseriazko soldata eta lan baldintzekin, azkeneko iruzur finantzarioetara, elikagai eta sendagaien arazoak ahaztu gabe. Munduan zehar, hamaika kasutan eta egunoro, pertsonen osasun mental eta fisikoa merkatuaren zerbitzura jartzearen ondorio larriak 'arestiko kalteak' dira botere ekonomiko eta politiko nagusien arteko gupidarik gabeko lehia globalizatuan. Volkswagen enpresaren azken gezurra ingurumenari dagokio, eta hura babesteko legediari, azkenik, gure osasunari ere bai. Ildo horretan, afera osoa kontu handiz kudeatu beharko dute, ibilgailu guztien isurketa toxikoen inguruko gehiegizko argibideak iritzi publikoari ez iristeko. Zentzu horretan, enpresa horren gezurra sistemikoa da, haren ondorioak jarduera adar osoari dagozkio, marka guztiak batuta.

Gezur sistemiko bat, iritzi publikoari helarazita, boteretsua izan daiteke, kontsumo nahi, eredu eta legediak aldatuko dituzten mugimenduak sortuz eta indartuz. Ibilgailuak ekoizten dituzten enpresek ez dute nahi haien jarduera guztiak era garden eta sakon batean aditu talde benetan independente batek aztertzea. Ez dago informazio perfekturik, enpresetako sekretuak baizik. Eta gardentasun ezaren ondoren, gezurra, iruzurra eta delituak. Noiz arte? 🍷